

afdoende maatregelen genomen om Nederlandsche werkkrachten tot dienstne-
ming in Indië aan te trekken.

5. VOLKSGEZONDHEID.

- a. Instelling van een Departement van Volksgezondheid;
- b. Opdracht van de zorg voor de volksgezondheid aan locale besturen met krachtigen landssteun;
- c. Stelselmatig onderzoek naar de oorzaken van het uitsterven van verschillen-
de volksstammen in Indië. Het treffen van maatregelen tegen dit verschijnsel.

6. SOCIALE WETGEVING.

- a. Privaatrechtelijke regeling der arbeidsovereenkomst, waarbij de rechten en
verplichtingen van den werkgever en werknemer worden beschermd en ge-
waarborgd en misbruik van economisch overwicht wordt voorkomen door dwin-
gend recht;
- b. Publiekrechtelijke arbeidswetgeving betreffende onder meer arbeidsduur,
nachtarbeid, arbeid van vrouwen en kinderen, bedrijfsongevallen en geneeskun-
dige behandeling;
- c. Bepalingen tegen voor de gezondheid schadelijke bedrijven;
- d. Uitbreiding van de werkzaamheid der arbeidsinspectie tot geheel Indië.

7. FINANCIEN EN BELASTINGPOLITIEK.

- a. Van de door Indische ondernemingen te behalen winsten wordt in de eerste
en voornaamste plaats belasting geheven ten bate van Indië zelf;
- b. De noodige geldmiddelen dienen in meerdere mate te worden gevonden uit
commercieel beheerde staatsbedrijven, ook uit zoodanigen die geen monopolis-
tisch karakter hebben.

8. MIJNBOW.

Ontginning der minerale rijkdommen van Indië alleen in het belang van Indië
zelf.

9. ONTWAPENING.

Ontwapening van Indië behoudens de verplichtingen, welke door Nederland
worden aanvaard als lid van den Volkenbond.
Instandhouding van een politiemacht te land en te water tot handhaving van
orde en rust.

10. SURINAME EN CURAÇAO.

- a. Grootere zelfstandigheid der Regeering van Suriname;
- b. Betere regeling van den aanvoer van werkkrachten in Suriname;
- c. Verbetering der communicatie-middelen;
- d. Betere recruteering der ambtenaren.

HERVORMDE (GEREFORMEERDE) STAATSPARTIJ.

Statuten.

- Art. 1. Er bestaat eene Hervormde (Gereformeerde) Staatspartij in Neder-
land.
- Art. 2. Zij erkent, in tegenstelling met de beginselen van Rome en van de
Revolutie:
 1. de Souvereiniteit Gods, als bron van alle gezag;

2. de Heilige Schrift als eenige kenbron der waarheid en toetssteen der begin-
selen;
3. de Nederlandsche Hervormde (Gereformeerde) Kerk, ondanks haren tegen-
woordigen toestand van krankheid en gescheurdheid, als de historische, wettige
openbaring van het lichaam van Christus in Nederland;
4. de Overheid als Gods dienaar, gebonden aan Zijnen in het Woord (met
name ook in de eerste tafel der Wet) geopenbaarden wil;
5. het Christelijk, Protestantsch, Gereformeerd karakter der natie.
Zij verwerpt mitsdien in beginsel:
den revolutionairen Staat, die
a. den Godsdienst onder de vlag eener zoogenaamde neutraliteit tot eene pri-
vate aangelegenheid maakt;
- b. het Goddelijk recht der Kerk verloochent en haar plaatst in het kader van
het „genootschap“;
- c. de overheid als zoodanig belet op het haar aangewezen terrein de waarheid te
huldigen en haar maakt tot orgaan der „democratie“;
- d. de deur openzet eenerzijds voor het Ultramontanisme en Clericalisme ('t zij
Roomsch, 't zij Protestantsch), anderzijds voor partijregering en eene „dictatuur
van het proletariaat“.
- Art. 3. Zij wil, in overeenstemming met Art. 36 der Nederl. Geloofsbelijdenis,
het hervormd karakter van onze natie handhaven en tot zijn recht doen komen in
de grondwet.
Zij streeft mitsdien naar eene grondwetsherziening in Nederlandschen zin en
naar eene hervorming van onze Staatsinstellingen in overeenstemming met de in
Art. 2 aangegeven beginselen.
Zij weigert derhalve te berusten in 't geen langs den weg der afscheiding en in
den vorm van „bijzondere“ instellingen voor 't Christendom verkregen wordt; en
protesteert tegen de principieele gelijkstelling op het publieke terrein van geloof
en ongelooft, van den waren en den valschen Godsdienst.

Voorloopig program van beginselen en van actie.

- „Ik ben de Heere uw God, die U uit Egypteland uit het diensthuis uitgeleid heb“.
Dit Godswoord, eens tot het Israël van 't Oosten gesproken in zijn geboorte-
stond, willen wij voorhouden aan Nederland, het Israël van 't Westen, door Gods
machtige hand, onder Oranje's leiding, uit het diensthuis van Spanje's inquisitie
en Rome's tyrannie uitgeleid: Hoor Nederland, Gods Stem!
- I. „Gij zult geene andere goden voor mijn aangezicht hebben“.
Regeering en volk heeft niet te buigen voor de goden van den tijd, zij mogen
Plutos (geldmacht) heeten, Demos (volkswil) of Ochlos (proletariaat).
De souvereiniteit rust niet bij de deinende massa, maar staat bij God den Eeuwige
Onbewogene.
Ook het Staatkundig credo vange aan met het „Ik geloof in God den Almach-
tige“.
De hooge Wetgever in den Staat kniele in gehoorzaamheid aan de hoogste Wet;
die van den heiligen God.
De Overheid is Gods dienaar; zij erkenne dit.
II. „Gij zult u geen gesneden beeld, noch eenige gelijkenis maken . . . Gij zult u
voor die niet buigen, noch hen dienen, want ik de Heere uw God ben een ijverig God“.
Geen heiligenbeelden mogen in 't openbaar geduld op den bodem die van 't
bloed der martelaren is gedrenkt. Geen openbare processies gelegitimeerd, waar-
bij een pauselijke kerk eerbied afdwingt voor, maar het Protestantsch bewustzijn
in 't heiligste gegriefd wordt door de ommedracht van wat niet anders is dan een
afgod voor Gods aangezicht.
Geen gezantschap geduld, wyl dit erkenning insluit, bij den priester, die zich
plaatsbekleeder van Christus op aarde noemt; heengezonden een internuntius, die
hem vertegenwoordigt bij ons hof.

Wij buigen voor niemand dan voor God, die naijverig is op zijn eer, en eerbiedig Oranje, door wien Hij ons verlosste van vreemde dwinglandij.

Wij steunen op Gods barmhartigheid in den strijd, die dit ons brengt, ons beoefend met de duizenden dergenen, die Hem liefhebben en Zijne geboden onderhouden.

III. „Gij zult den naam des Heeren uws Gods niet ijdelijk gebruiken; want de Heere zal niet onschuldig houden, die Zijnen naam ijdelijk gebruikt”.

God zal ook de Overheid niet onschuldig houden, die voor de heiligheid van Gods naam niet waakt.

Strafbaar stelle zij het Godslasterlijk vloeken op publiek terrein.

Zij vordere den eed bij den naam des Heeren en wijke hierin niet voor 't ongehoof, dat Hem loochent.

IV. A. „Gedenkt den Sabbatdag, dat gij dien heiligt, gij... en de vreemdeling die in uwe poorten is”.

Niet slechts Zondagsrust, doch ook Sabbatsheiliging is hier geboden. De Overheid bevordere deze ook op de publieke middelen van vervoer en ga de ontheiliging van Gods dag door spel en sport tegen.

De kerkedienst worde onderhouden. De Staat make zich van hare tweelingzuster, de Kerk, niet los, ontverf haar niet en late haar niet sterven in zware tijden, maar erkenne haar recht krachtens gebod en historie. De Nederlandsche Hervormde Kerk in den vrijheidskamp geworden, toen de ziel van verzet, zij thans weer het cement en de eenheidsband der natie. Als eene kranke Moeder zij zij den volke dubbel lief. Zij draagt in haar schoot rijke beloften voor land en voor volk.

Art. 170, 171 en 172 van de Grondwet blijven gehandhaafd; Art. 171b vinde ruimere toepassing. De Wet behoude haar anti Ultramontaansch karakter. Het aantal Predikantsplaatsen moet uitgebreid.

De regering bevordere de wegneming van het onrecht de Kerk door de Regeering in 1876 aangedaan en in 1853 ganschelijk niet weggenomen en make mogelijk, dat zij zich adviseerend uitspreke over belangrijke wetsontwerpen, die het Christelijk geloof en het Christelijk leven raken (als b.v. de eed, de doodstraf, de Zondagsheiliging, dienstweigering enz.). In den naam van den Koning der Kerk eischen wij, dat de Overheid de naar Schrift en Belijdenis gereorganiseerde kerk als zoodanig erkent bij event. Grondwetswijziging en worde verklaard van eigen publieke rechten.

De Theologische faculteit worde in eere hersteld als de Regina Scientiarum. Bij de benoeming van hoogleraren worde rekening gehouden met de Belijdenis der kerk, Art. 36 inbegrepen. Wij erkennen het recht der Overheid om meerdere waarborgen te eischen t. o. v. het Christelijk gehalte van het onderwijs, gegeven op de gesubsidieerde vrije scholen. Naar haar oordeel onnoodige schoolsplitsing worde tegengegaan; een en ander te regelen bij de wet.

Wij zijn tegen facultatieve splitsing op de scholen en vragen Christianiseering der openbare school in zoodanigen zin, dat de Bijbel daar geen verboden boek zij, de Wet Gods daar geëerd worde en, waar het pas geeft, de belijdenis van den Christus toegelaten. De bepaling van „eerbiediging van de godsdienstige begrippen van andersdenkenden” blijve in een gezonden paedagogischen zin gehandhaafd.

B. „Zes dagen zult gij arbeiden en al uw werk doen”.

Wij handhaven onze Protestantsche vrijheid in 't stuk van den arbeid. Heer en knecht hebben voor Gods recht te buigen; dies heersche op het terrein van den arbeid niet het geweld, maar het recht, dies kan van uitsluitings- en stakingsrecht geen sprake zijn, voor zoover dit steunt op geweld. (VIe gebod).

V. „Eert uwen vader en uwe moeder, opdat uwe dagen verlengd worden in het land, dat u de Heere uw God geeft”.

Het gezinsleven worde hoog gehouden en beschermd; de ouderdom verzorgd, door de kinderliefde allereerst.

Eere wien eere toekomt.

Eerbied tegenover hen, door wien het God belieft ons te regeeren, dient op de scholen aangekweekt.

De wordingsgeschiedenis van onze Protestantsche vrijheid dient de jeugd onderwezen, opdat het volk wete hoe de Heere onze God ons het land heeft gegeven en hoe onze dagen verlengd worden in rust en vrede.

Tuchteloosheid onder de jeugd worde tegengegaan; lijfstraffen en kinderrechtbanken worden overwogen. Opruijing tegen het wettelijk gezag worde gestraft.

VI. „Gij zult niet doodslaan”.

De doodstraf worde mogelijk, om het leven te beschermen.

Verantwoordelijkheids- en schuldbesef worde door de rechtspraak gekweekt en vergelding aan de strafvordering ten grondslag gelegd.

Kort en snel recht worde ingevoerd, opdat het verband niet te loor ga tusschen overtreding en straf.

Het leven beschermd door gezondheidswetten en wetten op voedselvervalsching en misleidende reclame voor geneesmiddelen.

Ter bescherming van de veiligheid en de levensbelangen der volksgenooten worde een volksleger onderhouden, dat meer steunt op lichaamsharding en volksoberheid, dan op kostbare kazerneering. Ontzenuwende weelde en andere volkszonden, die de volkskracht verslappen, worden belemmerd.

VII. „Gij zult niet echtbreken”.

Zedelijkheidswetten worden uitgebreid en verscherpt, ook op 't gebied van tooneel en bioscoop, door welke de volkszedes omlaag worden gehaald; dit mede door zwaardere belasting.

Echtscheiding worde niet vergemakkelijkt; het R. K. kerkelijk huwelijk niet erkend als van gelijken rechte met dat voor den Burgerlijken Stand gesloten.

VIII. „Gij zult niet stelen”.

De Overheid geve het voorbeeld van goede huishouding en brenge evenwicht tusschen inkomst en uitgaaf.

Sterke bezuiniging en versobering worde doorgezet van boven af. Forsche beperking der bureaucratie is eisch.

Ook het nageslacht mag niet bestolen door zware leeningen te sluiten tot dekking van de onmatige eischen van het heden.

De wetten gaan het bestelen van den arbeider tegen; hem worde recht gedaan, niet omdat hij het eischt met dreiging, doch omdat dit is naar het recht Gods. Ook de arbeider stele niet (door te leunen op ondersteuningskassen), maar arbeide liever. Tegenover de eischen van de democratie met haar verbitterenden klassenstrijd stelle men het recht Gods, waarvoor alle klassen hebben te buigen.

IX. „Gij zult geene valsche getuigenis spreken tegen uwen naaste”.

Openbaarheid en eerlijkheid worde in buiten- en binnenlandsche politiek nagestreefd, door de school en de pers bevorderd, ook in hare advertentierubriek, oprechtheid en trouw bij allen arbeid gekweekt en beloond.

De Overheid zij met het volk indachtig het Woord: „Gerechtigheid verhoogt een volk, maar de zonde is de schandvlek der natie.”

X. „Gij zult niet begeeren”.

De landswet zette zich tegen al wat de begeerlijkheid prikkelt; bevordere soberheid en eenvoud; ga overdadige weelde in levenswijze en kleeding tegen; prente door de school de jeugd tevredenheid in.

LIBERALE PARTIJ.

Voorloopig hoofdcomité: Mr. S. van Houten, den Haag, President; I. D. Viruly, Secretaris-Penningmeester, Scheveningen Zeekant 64.

Leden: Mej. Mr. E. C. van Dorp, Bloemendaal; Dr. C. C. Dutilh, Rotterdam; Mr. R. A. Fockema, Baarn; A. H. Baron van Hardenbroek van Ammerstol, Heemstede; H. T. Hoven, den Haag; Jhr. I. O. de Jong van Beek en Donk, den Haag; W. I. Kapteyn, Oostvoorne; H. E. Levert, den Haag, en D. van Lookeren Campagne, Wassenaar.